

JYU. Since 1863.

KASVATUSTIETEIDEN JA PSYKOLOGIAN TIEDEKUNTA

Ulla Sivunen, väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos

VIITOTTUA KIELTÄ KÄYTTÄVIEN KUULOVAMMAISTEN NUORTEN MEDIA- LUKUTAITO, TOIMIJUUS & OSALLISUUS

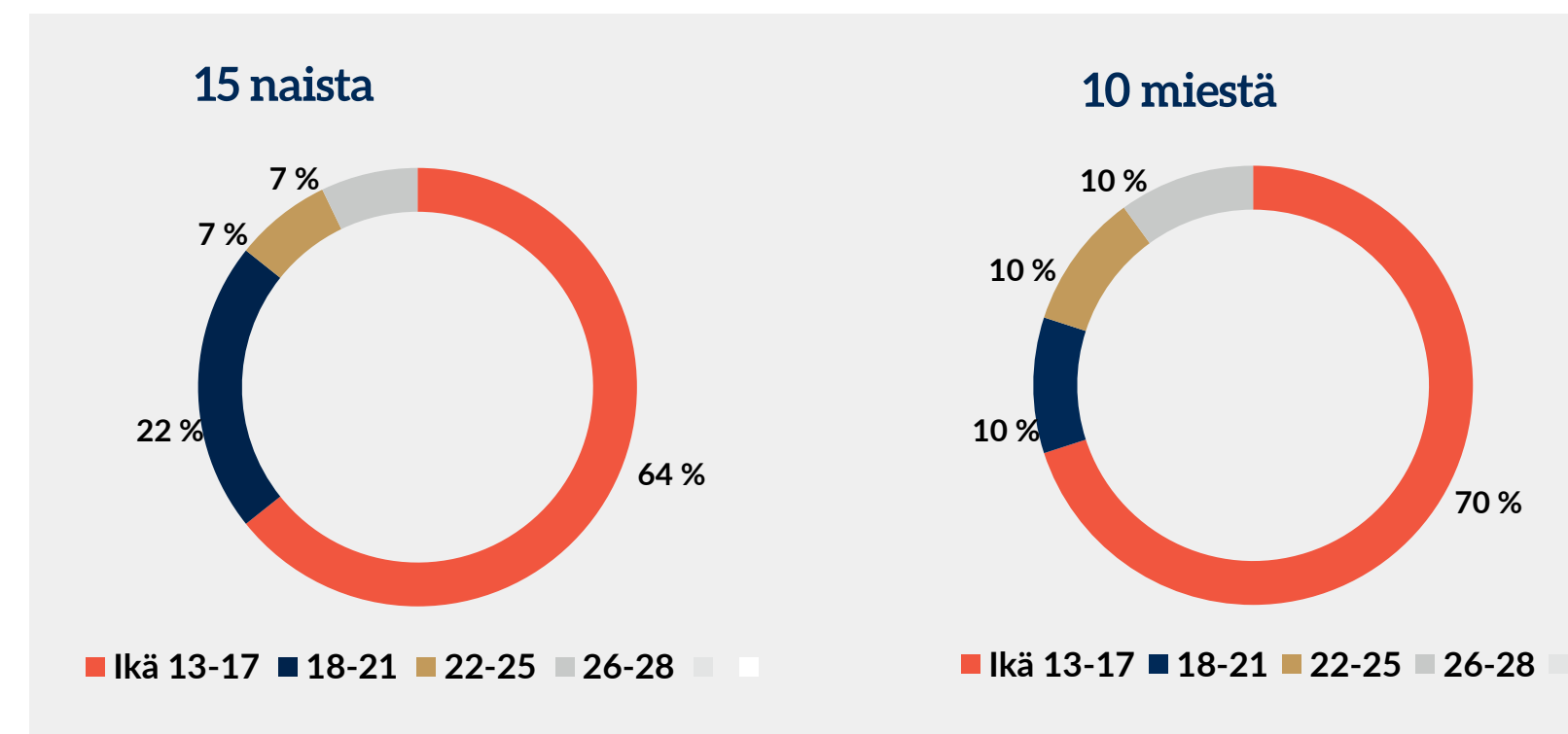
TIIVISTELMÄ

Väitöskirjatutkimuksen kohteena on kieli- ja vammaisvähemmistöön kuuluvien, viitottua kieltä (suomalainen viittomakieli/muu viittomakieli) käyttävien kuurojen ja huonokuuloisten 13–28-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten käsitykset ja kokemukset omasta media- ja monilukutaidostaan, kielellisestä toimijuudestaan ja osallisuudestaan niin digitaalisissa kuin muissa arjen ympäristöissä. Tutkimuksen aineistoina toimivat 25 nuoren ja kahden ammattilaisen haastattelut, kyselyt, tutkijan kenttämuistiinpanot ja kielikoulutuspoliittiset asiakirjat. Viittomakieliset ja kaksikieliset haastattelut toteutettiin yksilö- tai ryhmähaastatteluina ja myös etähaastatteluina vuoden 2022 aikana. Alustavat tulokset kertovat nuorten eri kielten käytöstä ja oppimisesta, vähemmistökielen asemasta, digitaalisten ympäristöjen saavutettavuudesta ja kielellisen toimijuuden rakentumisesta.

VIITOTUT VÄHEMMISTÖKIELET JA OSALLISUUS

Tutkimuksen keskiössä ovat viitotut vähemmistökielet. Suomalainen viittomakieli on yksi Suomen kotoperäisistä vähemmistökielistä saamen ja romanin rinnalla. Viittomakielisillä viitottu kieli kytkeytyy vahvasti identiteettiin, kuurojen kulttuuriin ja koettuun hyvinvointiin monella eri tasolla (De Clerck 2017; Jokinen 2002; Luukkainen 2008). Tähän liittyen eräs tutkimuksen tavoitteista on selvittää kohderyhmän käsityksiä demokratiasta ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä kartoittaa, miten lasten ja nuorten diskurssit omasta toimijuudestaan ja osallisuudestaan suhteutuvat koulutuspoliittisiin tavoitteisiin. Täsmällinen tieto näistä kysymyksistä auttaa tukemaan nuorten oppimista ja osallisuutta sekä kielellistä ja digitaalista toimijuutta. Tutkimus- ja kehitystyöllä voidaan parantaa edelleen yhteiskunnallista demokratiaa kohderyhmän osalta. Tutkimusta on tehty yhteistyössä useiden kuulo- ja viittomakielialan järjestöjen, SOS-Lapsikylän ja Yleisradio Oy:n kanssa. Hanke alkoi vuonna 2021 Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan myöntämällä rahoituksella (2021-2022) ja muiden yhteistyökumppaneiden tuella. Koneen säätiö rahoittaa tutkimusta 2023-2026.

 KONEEN SÄÄTIÖ

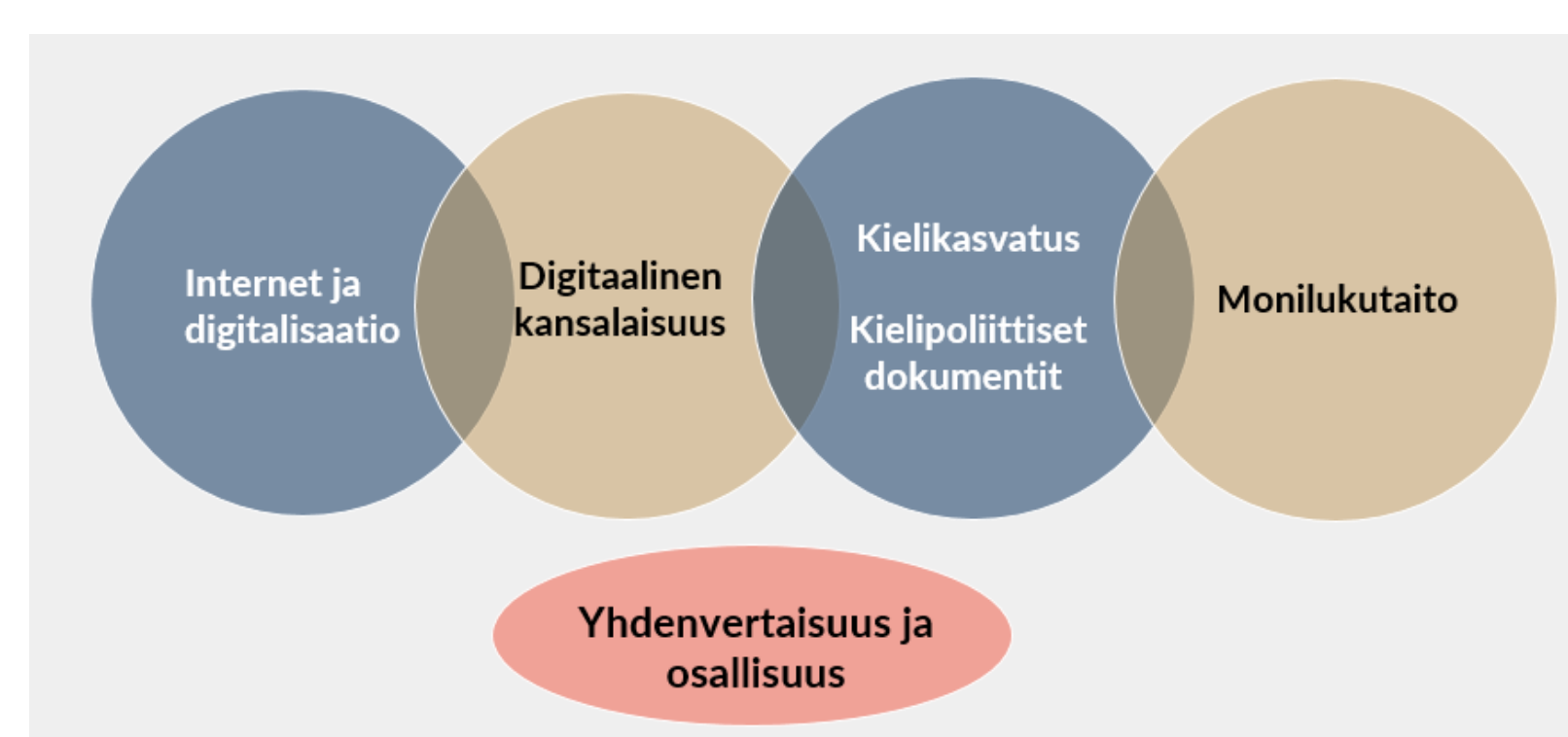

NUORTEN MEDIAMAISEMA JA KIELELLINEN TOIMIJUUS

Teknologia, digitaaliset ympäristöt ja media ovat nykyään entistä suuremmissa roolissa viitottujen kielten oppimisessa ja monilukutaidon kehittämisessä. Nuorten monilukutaito, mukaan lukien media- ja digilukutaidot ovat yhteydessä tämän päivän digitaaliseen kansalaisuuteen ja osallisuuteen. Erilaiset toimintaympäristöt, mukaan lukien digitaaliset ja hybridit tiedonrakentamisen ympäristöt (*knowledge building environments*, Scardamalia & Bereiter 2003) voivat mahdollistaa tai rajata nuorten toimijuutta. Toimintaympäristöjen rakenteet, käytänteet ja nuorten yksilöllisten kielellisten resurssien välisen vuorovaikutuksen kautta voidaan hahmottaa erilaisia toimijapositioneja ja kuvauksia toimijuudesta.

TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Kielellisillä resursseilla on merkitystä sekä yksilöllisellä että yhteiskunnallisella tasolla, esimerkiksi siinä, millaisia resursseja on saatavilla ja millaisia mahdollisuuksia yksilöllillä on käyttää niitä (Mustanoja, Tervola, Sandberg & O'Dell 2017). Kielelliset resurssit ja mahdollisuudet liittyvät kykyyn toimia eri tilanteissa, eli kielelliseen toimijuuteen, joka syntyy yksilön ja häntä ympäröivän yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Toimijuutta voidaan tarkastella sekä yksilön ja yhteiskunnan välisenä suhteena (mm. Ahearn 2010) että yksilökeskeisempänä toimijuutena. Tutkimuksessa nuorten narratiiveja tarkastellaan niin kielellisen toimijuuden (Ahearn 2010), kieleen liittyvien elettyjen kokemusten (Busch 2015) kuin sosiokulttuurisen ja ekologisen kielenoppimisen (van Lier 2004) viitekehysissä. Tutkimusmenetelminä käytetään diskurssi- ja sisällönanalyysejä.

TUTKIMUSKYSYMYKSET

- Millaista kielellis-kulttuurista ja digitaalista toimijuutta ja osallisuutta rakentuu viitottua kieltä käyttävien kuurojen ja huonokuuloisten nuorten arjen mediotuneissa oppimis- ja toimintaympäristöissä?
- Millaisia käsityksiä ja kokemuksia tutkimukseen osallistuvilla nuorilla on demokratiasta ja omista vaikuttamisen mahdollisuuksistaan?
- Miten tutkimukseen osallistuvien nuorten diskurssit omasta toimijuudestaan ja osallisuudestaan suhteutuvat kieli- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin ja diskurssihin?

YHTEENVETO

- Globalisaatio ja teknologiset viestintäympäristöt luovat transnationaalisia konteksteja, jolloin viittomakieltä käyttävillä kehittyy usein monikielisiä kompetensseja ja vuorovaikutussuhteita.
- Monipuolisella lukutaidolla on yhteys yksilöiden kielten oppimiseen, vuorovaikutukseen, arjessa selviämiseen, osallisuuteen ja vaikuttamiseen.
- Alustavat tutkimustulokset antavat viitteitä siitä, että internet ja sosiaalinen media tarjoavat mahdollisuuksia niin viitottujen kuin puhuttujen kielten oppimiseen ja vertaistukeen.
- Kuulovammaisten nuorten eri toimintaympäristöt voivat mahdollistaa ja myös rajata nuorten toimijuutta ja osallisuutta.
- Yhteystiedot : ulla.m.sivunen@jyu.fi

Lähteet:

- Ahearn 2010. Language and agency. Teoksessa J. Jaspers, J. Verschueren & J. Östman (toim.): *Society and Language Use* (s. 28-48). John Benjamins Pub. Co.
- Busch 2015. Expanding the Notion of the Linguistic Repertoire: On the Concept of *Spracherleben* – The Lived Experience of Language. *Applied Linguistics*, 38 (3), s. 340-358.
- De Clerck 2017. Introduction: Sign Language, Sustainable Development, and Equal Opportunities. *American Annals of the Deaf*, 162 (1), s. 34-38.
- Jokinen 2022. Viittomakieliset – Yksi suomalaisista kielellisistä identiteeteistä. Teoksessa S. Laijala-Kankainen, S. Pietikäinen & H. Dufva (toim.): *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti* (s. 65-89). Soveltavan kielitutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.
- Luukkainen 2008. Viitotut Elämät: Kuurojen Nuorten Aikuisten Kokemuksia Viittomakielisestä Elämästä Suomessa. *Kuurojen palvelusäätiö*.
- Mustanoja, Tervola, Sandberg & O'Dell 2017. Kielen resurssit ja yhteiskunnallinen eriarvoistuminen (s. 161-180). *AFinLAn vuosikirja 2017*. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisu.
- Scardamalia & Bereiter 2003. Knowledge building environments. Extending the limits of the possible in education and knowledge work. Teoksessa A. DiStefano, K.E. Rudestam & R. Silverman (Eds.): *Encyclopedia of distributed learning*. Sage publications.
- van Lier 2004. The ecology and semiotics of language learning: a sociocultural perspective. Kluwer Academic.